buvo aptiktas aiškus paminklo pėdsakas – medinio stulpo likučiai kapo galvūgalyje. Senkapis užima vos aukštėliau pakylančios smėlingos pakilumos vakarinį kraštą. Į ŠR nuo jo, maždaug 150–200 m atstumu, yra Nociūnų kaimo kapinaitės. Apie 100–150 m į R nuo tyrinėtojo senkapio pastebėta suardytų žmonių palaikų dalis (jie išversti įrenginėjant inžinerines komunikacijas). Gali būti, kad tai kito Nociūnų senkapio likučiai.

Mindaugas BERTAŠIUS

Exploration of Nociūnai cemetery in 1999

In 1999 the area of 340 m^2 was excavated in Nociūnai cemetery (Kėdainiai district). There were 102 primary burials from the end of the 15th to the 17th centuries unearthed. The burials contained 29 different grave goods (2 pins, 3 rings, 1 pendant, 2 toys, 5 knives, 11 belt buckles). More than 130 coins in 39 graves were found. Some graves more evidence of pagan burial rites, namely, the remains of charcoal.

Dalia KARALIENĖ

VARNIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. buvo tęsiami 1995 m. ŽAM archeologų grupės (vadovė L. Valatkienė) pradėti Varnių senkapio PV dalies tyrinėjimai. Šiuos archeologinius tyrinėjimus užsakė Žemaičių kultūros draugija, kai buvo patvirtintas projektas statyti paminklą, įamžinantį pirmųjų lietuviškų knygų autoriaus Mikalojaus Daukšos ir jo darbų įkvėpėjo Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio atminimą. Vieta memorialui buvo pasirinkta ant kalvelės, esamoje Varnių senkapio vietoje, buvusios kunigų seminarijos pastato PV kampo aplinkoje.

1998 m. ištirtos 3 perkasos, kurių bendras plotas 36 m^2. Aptikta 17 kapų. Jie buvo atidengti 52–154 cm gylyje. Dauguma jų apardyti, aptikta nemažai visai suardytų kapų, ypač perkasoje Nr. 1. Kapų medžiaga datuojama XV–XVII a. laikotarpiu.

Kapai griautiniai, dauguma mirusiųjų laidoti mediniuose karstuose, sukaltuose geležinėmis, ilgomis ir stambiomis kaltinėmis vinimis. Duobių kontūrai neaiškūs, išryškėjo tik kelių kapų duobių dugnų dydis – 195–

197×48–72 cm.

Pagrindinė mirusiųjų laidojimo kryptis – galva į V, ŠV, kiek rečiau į PR. Dviejuose kapuose (Nr. 6 ir 7) mirusieji guldyti galva į Š. Laidoti aukštielninki, ištiestomis kojomis, tik kapo Nr. 13 mirusysis guldytas ant dešiniojo šono. Rankos įvairiai sudėtos juosmens ir dubens srityje. Kai kurių mirusiųjų (kapai Nr. 1, 7, 8, 10, 14) viena ranka buvo ištiesta prie šono, o kita sulenkta ir padėta ant dubens arba juosmens. Dviejų mirusiųjų rankos buvo sukryžiuotos ir padėtos ant dubens (kapai Nr. 2, 6). Kape Nr. 16 mirusiojo dešinioji ranka rasta palenkta buku kampu ir padėta ant dubens, kairioji ranka – sulenkta stačiu kampu, juosmens srityje uždėta ant dešiniosios rankos.

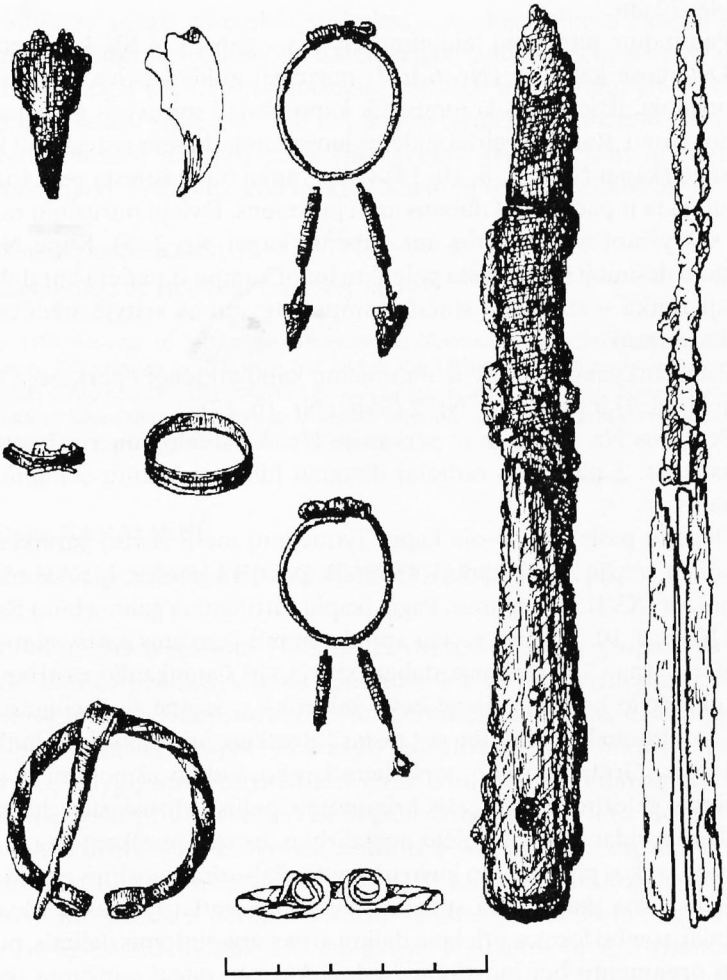
Pačių anksčiausių – XV a. datuojamų kapų atidengta perkasoje Nr. 1 (kapai Nr. 8, 9) ir perkasoje Nr. 2 (kapai Nr. 10, 17).

Perkasos Nr. 2 P gale ir perkasoje Nr. 3 palaidojimų visai nebuvo. Perkasos Nr. 3 pavieniai radiniai daugiau būdingi Varnių senamiesčio radiniams.

Degėsių pastebėta 14-oje kapų. Tyrinėjimų metu iš viso surinkta 286 vnt. radinių, tarp jų kapų radinių – 43 vnt. Įkapės nėra gausios, ypač skurdokos vėlesniuose (XVII a.) kapuose. Pagal įkapių turtingumą galima būtų išskirti kapus Nr. 8, 9, 10, 17. Kiek rečiau aptinkamomis įkapėmis pasižymi moters kapas Nr. 17 (pav. 28). Dešinėje, dubens srityje, virš šlaunikaulio, rasti buvusio odinio kapšelio kontūrai. Jame buvo žalvarinė pasaginė segė cilindriniais galais, tordiruotu lankeliu. Ten pat rastas žalvarinio, juostinio žiedo lankelio fragmentas. Greta kapšelio, virš šlaunikaulio, gulėjo ašmenimis į viršų nukreiptas geležinis medinėmis kriaunomis peilis. Mirusiosios dešiniojo šlaunikaulio vidaus pusėje gulėjo neapdirbtas žvėries (meškos) nagas. Ant kairiosios rankos pirštakaulio buvo užmautas žalvarinis juostinis žiedas.

Gausiausią įkapių dalį sudaro žalvariniai žiedai (jų rasta 10 vnt.): skardiniai, rombo formos priekine dalimi arba paplatintomis dalimis, puošti akučių ornamentu bei juostiniai žiedai. Antroje pagal gausumą įkapių grupėje yra geležiniai peiliai (7 vnt.), daugiausia kriauniniai, dažniau buvę odinėse makštyse. Jie rasti ir vyrų, ir moterų kapuose.

Kapuose Nr. 4 ir 8 rasta geležinių diržų sagčių, o kape Nr. 15 – žalvarinė diržo sagtis.

Pav. 28. Varnių senkapio Nr. 17 įkapės ir auskarai iš moters kapo Nr. 10.
Fig. 28. Burial items from burial No 17 from Varniai Cemetery, and earrings from a burial of a female No 10.

Retesnių įkapių grupei reikėtų priskirti kape Nr. 10 rastus žalvarinius žiedelinius auskarus su kabučiais (28 pav.), titnago dirbinį, padarytą iš nuoskalos, su retušo žymėmis (kapas Nr. 5).

Dviejuose kapuose rasta monetų: III tipo (Kazimiero laikų) lietuviškas pinigėlis (kape Nr. 8) ir Aleksandro laikų lietuviškas denaras (kape Nr. 9).

Atsitiktinių radinių grupėje didžiausią dalį sudaro keramika ir geležinės kaltinės vinys. Vienas iš retesnių pavienių radinių – akmeninis galąstuvėlis (perkasa Nr. 1).

Rasta XIV–XV a. puodų šukių, nors žymiai gausesnę dalį sudaro XVI–XVIII a. keramika: puodų ir puodynių šukės, vazoninių koklių fragmentai. Iš visos šių tyrinėjimų metu sukauptos keramikos ankstyviausiu laikotarpiu, I tūkst. II puse, datuotas grublėtosios keramikos pavyzdys – lipdyto puodo žemutinė dalis, rasta perkasoje Nr. 2. Jis leidžia teigti apie buvusios senosios gyvenvietės pėdsakus.

Dalia KARALIENĖ

Investigation of Varniai cemetery in 1998

The SMAT excavated the area of 36 m² (3 trenches) of Varniai cemetery (Telšiai district) in 1998 and unearthed 17 inhumations dating to the 15th-17th century. Potsherds from the 14th-18th century and one sherd with rusticated surface from the 2nd half of the 1st millennium were uncovered as chance finds.

Rimantas KRAUJALIS

RAMONIŠKIŲ SENKAPIO TYRINĖJIMAI

Ramoniškių senkapis (Šakių r., Kidulių sen.) yra dešinėje vieškelio, vedančio iš Sudargo į Kaliningrado sritį, pusėje, apie 4 km į ŠV nuo Sudargo ir apie 300 m į PR nuo valstybinės Lietuvos–Rusijos sienos. Netoliese, už Šilupio upelio, buvo 1969 m. J. Antanavičiaus tyrinėtas Ramoniškių senkapis (žr. *ATL 1968 ir 1969 metais*, V., 1970, p. 43–44). Pirmasis Ramoniškių senkapis beveik visiškai sunaikintas kasant žvyrą. Panašus likimas ištiko ir antrąjį, vėlesnio laikotarpio senkapį. Šiuo metu išlikusią senkapio dalį supa žvyro karjerai, nuo tos vietos, kurioje dar išlikę kapų, mechanizuotai